

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קח.

1. ויחזקו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במנהגה לפניו. במדבר יד לו 2. אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה. הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ויש ימותו.

3. אספו לי חסיד ברתני ברתני עלי וזכו:

4. ויחדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותבסע עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל:

5. ממיט ומחיה מוריד שאלו וזעל:

6. ויחזקו את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים ויחדו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה: בראשית ז כג 7. ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר ורוח וימו מאה ועשרים שנה:

8. תהיה חשש תלדו קש ויתבסע אש האבלכם:

9. בתיכם שלום מפחד ולא שבט אלוהי עליהם: איוב כא ט

10. שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו ולא תשבל: איוב כא י

11. וישלחו כצאן עוֹלָהִים וְיִלְדִּיָּהֶם יִרְדּוּן: איוב כא יא

12. וישאו בחרן וכבור וישמחו לקול עונב:

13. אם ישמעו ויעבדו יכלו וימיהם בטוב וישתקו בנעימים:

14. ויאמרו אל סור ממני ודעת דרכי לא תפגע: איוב כא יב

15. ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ ואלה ימותו ואלה יחיו: איוב כא יג

16. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

17. בשנת שש מאות שנה לחי נח בחורש השני בשבעה עשר יום לחורש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו:

18. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

19. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

20. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

21. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

22. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

23. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

24. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

25. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

26. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

27. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

28. ויחזקו בני האלהים את בני האדם כי טובה הנה ויחזקו להם נשים מכל אשר בחרן:

עוף להרביע כל הצריות: שוקף. החמס עצמו כמקל והיינו החמס קס למטה רשע: לא מהס. אין מועלת לא זהם ולא זהמונס ולא צמסאס: מהמסס. אשטריא צלע: כי נחמתי כי עשיתי ונת. סמוכין דרש: יפה עשיתי וכו'. שאיבדתי דרך רשעים כזה: לא יפה עשיתי. דאפשר היו מחרין: כל שכן. אילו היה גדולות אמרים היה לדיק יומר: פליטון. צוסס שרימו נודף ואינו אפרסמון: מקיפה. מניף כמו וינף הצרול דמתרגמין וקפא (מלכים ב י): כויקין. נודות: לא יפנה דרך כרמים אמרו לו ומי מעכב. [נמדין] שאינו עושה אס יש צידו כח לעשות כך: [פרידס] אחס יש לי להוליא מכס. מתושלת המדיק ימות קודם ולא יהיה נדון מעכס: א"כ

רשעים במשפט וחמאים בעדת צדיקים על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול וחמאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו אינם עומדין בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים⁽⁶⁾ (מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר וימותו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא) [א] דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר² במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רבי עקיבא ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר³ אספו לי חסיד ברתני עלי וזכו [ב] עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר יתכם עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר' יוחנן בן ברוך אומר לא חיו ולא נדונין שנאמר⁷ לא ידון רוחי באדם לעולם לא דין ולא רוח דבר אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדה ר' מנחם⁽⁴⁾ בר יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנאמר⁸ תהרו חשש תלדו קש ויתבסע אש האבלכם ת"ר⁽⁵⁾ דור המבול לא נתנאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם⁹ בתיכם שלום מפחד ולא שבט אלוהי עליהם וכתיב¹⁰ שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו ולא תשבל וכתיב¹¹ ישלחו כצאן עוֹלָהִים וְיִלְדִּיָּהֶם יִרְדּוּן וכתיב¹² ישאו בחרן וכבור וישמחו לקול עונב וכתיב¹³ יכלו וימיהם בטוב⁽¹⁾ וישנותם בנעימים וכתיב וברגע שאלו יחתו והיא גרמה שאמרו לאל¹⁴ סור ממני ודעת דרכי לא תפגע ומה נועיל כי נפגע בו אמרו כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב"ה בטובה שהשפיעתי להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר¹⁵ ואני הנני מביא את המבול מים ר' יוסי אמר דור המבול לא נתנאו אלא בשביל לגלגל העין שדומה למים [שנאמר¹⁶ ויקחו להם נשים מכל אשר בחרן] לפיכך דן אותן במים שדומה לגלגל העין שנאמר¹⁷ נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו ברבה קלקלו שנאמר¹⁸ וירא ה' כי רבה רעת האדם וברבה נידונו שנאמר כל מעינות תהום רבה א"ר יוחנן שלשה נשתתרו מהם בלועה דגדר וחמי טבריא ועיניא רבתי דברים¹⁹ כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי²⁰ ויאמר^(ה) לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב²¹ החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונס ולא מהמהם ולא^(ו) נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע לא מהם ולא מהמונס ולא מהמהם ולא נה בהם^(ז) (ואף על נח נחתם גזר דין שנא' ולא נח בהם) תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' שנאמר²² נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה'²³ וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר הקב"ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם²⁴ וינחם אותם וידבר על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם²⁵ וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו²⁶ אלה תולדות נח [נח איש צדיק תמים היה בדורותיו] א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים וריש לקיש אמר בדורותיו כ"ש בדורות אחרים א"ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומין במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום המנופת במקומה ריחה נודף וכ"ש במקום הבוסם וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד (ובלבל) [ופור] את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי²⁷ מכל אשר בחרבה מתו^(ח) ולא דגים שבים דרש ר' יוסי דמן קסרי מאי דכתיב²⁸ קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כויקין שנאמר קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [ה] אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם

רשעים דור המבול. דכתיב [צחן] כי רבה רעת האדם (בראשית ו): חטאים אנשי סדום. דכתיב זהו רעים וחטאים (שם יג): אכל עומדים הם כו'. שחיו ונדונים: גב' נשמך קשה להם בגיהנם. נשמת עצמן שרפתן דכתיב רוחם אש תאכלנם (ישעיה לג): נשגיל לגלל העין. שרואין טובתן שלמה והיו גוזבין עיניהם ומנאפין אחר עיניהם: נמים שדומה לגלגל העין. מעינות שנובעין ממקום קטן כמו עין: שלשה נשתיירו. מלאתן מעינות של דור המבול שהיו חמין כדלמד לקמן [ע"ז] צרותמין קלקלו צרותמין נדונו: וכולן חזרו. להזדווג עם מיניהם: חוץ מתושלמי. עוף הוא שאוחז עדיין תרבות רעה שמדווג עם הכל תושלמי עוף אחד וצמסכת חולין (דף סג): גבי שמונה ספיקות איתא והרנוגא תושלמי ומרדא וזרכו של אותו

(א) וירושלמי לג מרגלים (וי' א) (ב) [תוספתא פ"ג א] (ג) [נ"ל ברבי יוסי וכו'] (ד) [משע מין מין שנת לידלקן] (ה) [תוספתא דסוטה פ"ג א] (ו) [אין זה כהן פסוקים אלא כסיון לו פ"א כתיב וכלו ימיהם בטוב וימיהם בנעימים] (ז) [נ"ל אלהים] (ח) [אין זהם טוהא אחרי מנענע וותן לנ אלא כן פירש"י שם] (ט) [נבש"י ויבליקוט איתא לכל אותן עשרה מינות] (י) [קדושין יג. וזכום ק"ג: (ס) נ"ל אמרו וכו' צע"י]

הגהות הגר"א

[א] גמ' דור המדבר נרשע עליו אוח צ: [ב] שם עדת קרת. נרשע עליו אוח צ: [ג] שם ימיהם בטוב. נ"ל בטוב ימיהם: וטענת בנעימים וזכתי נמחק: [ד] שם ארבות השמים נפתחו. נמחק וזכ"י ויסברו מעינות תהום: [ה] שם מלמד שהיו מפנים דרך כרמים. נמחק:

לעזי רש"י

אשטריא [אישטריא]. הוויה, מהות, ישות.

רשע לא מהם ולא מהמונס ולא מהמהם ולא נה בהם: יוחנן בן ברוך אומר לא חיו ולא נדונין שנאמר⁷ לא ידון רוחי באדם לעולם לא דין ולא רוח דבר אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדה ר' מנחם⁽⁴⁾ בר יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנאמר⁸ תהרו חשש תלדו קש ויתבסע אש האבלכם ת"ר⁽⁵⁾ דור המבול לא נתנאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם⁹ בתיכם שלום מפחד ולא שבט אלוהי עליהם וכתיב¹⁰ שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו ולא תשבל וכתיב¹¹ ישלחו כצאן עוֹלָהִים וְיִלְדִּיָּהֶם יִרְדּוּן וכתיב¹² ישאו בחרן וכבור וישמחו לקול עונב וכתיב¹³ יכלו וימיהם בטוב⁽¹⁾ וישנותם בנעימים וכתיב וברגע שאלו יחתו והיא גרמה שאמרו לאל¹⁴ סור ממני ודעת דרכי לא תפגע ומה נועיל כי נפגע בו אמרו כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב"ה בטובה שהשפיעתי להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר¹⁵ ואני הנני מביא את המבול מים ר' יוסי אמר דור המבול לא נתנאו אלא בשביל לגלגל העין שדומה למים [שנאמר¹⁶ ויקחו להם נשים מכל אשר בחרן] לפיכך דן אותן במים שדומה לגלגל העין שנאמר¹⁷ נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו ברבה קלקלו שנאמר¹⁸ וירא ה' כי רבה רעת האדם וברבה נידונו שנאמר כל מעינות תהום רבה א"ר יוחנן שלשה נשתתרו מהם בלועה דגדר וחמי טבריא ועיניא רבתי דברים¹⁹ כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי²⁰ ויאמר^(ה) לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב²¹ החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונס ולא מהמהם ולא^(ו) נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע לא מהם ולא מהמונס ולא מהמהם ולא נה בהם^(ז) (ואף על נח נחתם גזר דין שנא' ולא נח בהם) תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' שנאמר²² נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה'²³ וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר הקב"ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם²⁴ וינחם אותם וידבר על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם²⁵ וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו²⁶ אלה תולדות נח [נח איש צדיק תמים היה בדורותיו] א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים וריש לקיש אמר בדורותיו כ"ש בדורות אחרים א"ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומין במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום המנופת במקומה ריחה נודף וכ"ש במקום הבוסם וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד (ובלבל) [ופור] את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי²⁷ מכל אשר בחרבה מתו^(ח) ולא דגים שבים דרש ר' יוסי דמן קסרי מאי דכתיב²⁸ קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כויקין שנאמר קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [ה] אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם